

Návrh novely zákona o církvích a náboženských společnostech v připomínkovém řízení

Základní předpis českého konfesního práva, zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, se – doufejme – po téměř dvou desetiletích dočká výraznějších změn. Nepočítáme-li četné změnové zákony, jimiž bylo do tohoto zákona zasahováno v souvislosti s úpravou jiných právních předpisů, jedinou větší novelu zákona o církvích a náboženských společnostech představuje zákon č. 495/2005 Sb., v odborné literatuře mnohokrát oprávněně kritizovaný.¹

Dne 18. května 2023 byl do meziresortního připomínkového řízení předložen návrh novely zákona č. 3/2002 Sb. z dílny Ministerstva kultury, který si za cíl klade odčinit mnohé nesrovnalosti, které se do zákona dostaly v minulosti.² Nezasťírejme, že do jisté míry jde také o „odčínění“ již zmíněného zákona č. 495/2005 Sb., jehož prostřednictvím se zákonodárce pokusil reflektovat nálezy Ústavního soudu se sp. zn. Pl. ÚS 6/02 ze dne 27. listopadu 2002, publikovaný pod č. 4/2003 Sb., avšak k tomuto úkolu tehdy nepřistoupil v duchu hodnot, které nálezy v českém právním řádu prosazuje.

Co novela přináší? Zejména výrazné změny v pojetí církevních právnických osob. Ano – církevních, nikoliv evidovaných. Toto označení má namířeno zpět do české právní úpravy a věřím, že nicneříkající označení evidované právnické osoby zamíří do právních dějin. Skončit má rovněž rozlišování církevních právnických osob založených za účelem vyznávání náboženské víry a tzv. účelových zařízení založených pro poskytování charitativních služeb. Státní správa konečně uznala, že charitativní a diakonická služba církví a náboženských společností je neoddělitelnou součástí vyznávání náboženské víry, a nikoliv jakousi „přidruženou výrobou“. Navrhované znění § 15a odst. 1 zákona nově výslovně zakotvuje, že církevní právnickou osobu bude možné založit též za účelem poskytování

¹ Srov. např. PŘIBYL, Stanislav, *Český zákon o církvích z roku 2002 a jeho změny*, in: *Revue církevního práva* č. 32–3/2005, Praha, s. 236–246, TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, *Konfesní právo*, Praha, 2015, s. 125–130.

² <<https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCRPH4FWW/>> (1. 6. 2023)

výchovně vzdělávacích služeb. Činnost školy by tudíž mohly vykonávat i církevní právnické osoby.³

Výraznou změnu představuje též navrhované zrušení zákonného ručení církve či náboženské společnosti za závazky likvidované církevní právnické osoby, nepostačuje-li její majetek k úhradě dluhů. Dojde tím k narovnání právního prostředí, v němž náboženská společenství podléhají přísnější právní úpravě než (pobočné) spolky či odborové organizace, pro které tento typ ručení neplatí. Zrušení prováděcí vyhlášky č. 232/2002 Sb. jako nadbytečné je pomyslnou třesničkou na dortu. O těchto a dalších věcných změnách nižší významnosti i změnách legislativně technického rázu se lze dočíst v elektronické knihovně VeKLEP, např. v příslušné důvodové zprávě či závěrečné zprávě z hodnocení dopadů regulace (RIA).

Záměr novely zákona o církvích a náboženských společnostech byl konzultován s Českou biskupskou konferencí, Ekumenickou radou církví i Federací židovských obcí, přičemž některé připomínky náboženských společenství byly vzaty v potaz,⁴ za což Ministerstvu kultury patří dík a uznání. Jak odlišný přístup státní správy k církvím a náboženským společnostem od postoje zastávaného v dobách přípravy zákona č. 3/2002 Sb. v časech tzv. opoziční smlouvy!

Předmětný návrh zákona podle mého soudu představuje maximum, kterého lze z pohledu úřednictva Ministerstva kultury a představitelů církví a náboženských společností dosáhnout bez výslovné a cílevědomé podpory vlády České republiky. (Návrh zákona je konec konců předkládán na základě aktuální potřeby mimo plán legislativních prací vlády na rok 2023.) Pokud se novelu podaří prosadit v nepříliš pošramoceném znění, nepochybně přinese nejenom zkvalitnění a zpřehlednění právní úpravy, ale i posílení právního postavení náboženských společenství. Nezapomínejme však na četné podněty vzešlé z akademického prostředí, které tato „úřednická“ novela nezohlednila.⁵

³ Kritiku stávajícího pojetí dvojího účelu evidovaných právnických osob uvádí např. KRŽÍŽ, Jakub, *Zákon o církvích a náboženských společnostech*, Komentář, Praha, 2011, s. 222–226.

⁴ Ekumenická rada církví požadovala např. doplnění přechodného ustanovení, které zaručí, že výroční zprávy *zveřejněné* podle dosavadního znění budou považovány za *zaslané* podle znění nového. Ministerstvo kultury tento požadavek přijalo a zapracovalo jej do ustanovení čl. II odst. 4 návrhu zákona.

⁵ Srov. např. TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, *Jak by měl vypadat nový zákon o svobodě náboženského vyznání*, in: Revue církevního práva č. 67–2/2017, Praha, s. 11–29, a příspěvky ve sborníku BENÁK, Jaroslav (ed.), *Církev a stát 2016*, Potřebujeme nový zákon o církvích (?), Brno, 2016, 89 s.

Nezbývá než věřit, že v budoucnu se podaří prosadit zcela nový zákon o svobodě náboženské víry, který naváže na tradici oceňovaného zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, a především zohlední nejnovější trendy ve vztazích náboženských společenství a státu v České republice (kaplanská služba ve veřejných institucích!) i ve vývoji konfesního práva evropských zemí a konkordátní právní úpravy, o nichž jsme pravidelně informováni na stránkách Revue církevního práva a dalších tuzemských i zahraničních časopisů, vynikající sborníky Evropského konsorcia pro výzkum vztahu církve a státu nevyjímaje.

*JUDr. Adam Csukás, Ph.D.
Českoobrátská církev evangelická
Ústřední církevní kancelář*